

POVIJEST EUROPSKIH INTEGRACIJA

Mešin, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:297399>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI STUDIJ

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Kristina Mešin

POVIJEST EUROPSKIH INTEGRACIJA

Završni rad

Šibenik, 2020.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU

UPRAVNI STUDIJ

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

POVIJEST EUROPSKIH INTEGRACIJA

Završni rad

Kolegij: Upravni i pravni sustavi Europske unije

Mentor: dr.sc. Ljubo Runjić, v. pred., dekan

Studentica: Kristina Mešin

Matični broj studenta: 1219055373

Šibenik, rujan 2020.

SADRŽAJ :

1. UVOD	Error! Bookmark not defined.
2. POČECI EUROPSKOG INTEGRIRANJA.....	2
2.1..Međunarodna suradnjadržava i federalizam.....	7
2.2. Europski kongres federalista u Haagu.....	8
2.3. Vijeće Europe i Europski sud za ljudska prava	9
2.4. Europska zajednica za ugljen i čelik	11
3. RIMSKI UGOVORI	12
.3.1.Carinska unija.....	13
3.2.Zajednička agrarna politika.....	13
3.3. Jačanje uloge Europskog parlamenta	14
3.4. Monetarni sustav	14
3.5. Nove članice.....	15
3.6.Ugovor o Europskoj uniji.....	16
3.7. Ustav Europske unije	18
4. ŠIRENJE EUROPSKE INTEGRACIJE	19
4.1. Prvo širenje – na sjever: Irska, Velika Britanija i Danska	20
4.2. Drugo proširenje – na Jug: Grčka.....	22
4.3. Treće proširenje – na jug: Španjolska i Portugal.....	23
4.4. Četvrto proširenje - eftansko ili proširenje na neutralne: Austrija, Švedska, Finska	25
4.5. Peto proširenje - na istok: (Luksemburg i Helsinki)-Malta, Cipar, Latvija, Litva, Estonija, Poljska, Slovačka, Češka, Mađarska, Slovenija	27
4.6. Šesto proširenje - na istok: Bugarska i Rumunjska	30
5. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA.....	32

POVIJEST EUROPSKIH INTEGRACIJA

KRISTINA MEŠIN

Kupreška 92, kristinamesin22@gmail.com

Europska ekonomska zajednica osnovana je potpisivanjem Ugovora o Europskoj ekonomskoj zajednici 25. ožujka 1957. godine u Rimu. Ugovor je stupio na snagu 1. siječnja 1958. godine. Države osnivačice Zajednice su: Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska i Njemačka. Uz Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici potpisan je i Ugovor o Europskoj zajednici za atomsku energiju - Euratom (1957.). Ti se ugovori nazivaju Rimskim ugovorima, a često se sam Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici naziva Rimskim ugovorom. Europskoj ekonomskoj zajednici prethodilo je osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik (1951./1952.) te neuspjeli pokušaji osnivanja Europske obrambene zajednice (1954.). Njen cilj bio je uspostaviti carinsku uniju, razvijati nove zajedničke politike, stvarati zajedničko tržište, te dati političke obrise tadašnjim integracijskim procesima među državama članicama i potaknuti ujedinjenje Europe. Ključnim uspjehom Europske ekonomske zajednice smatra se uspostava carinske unije, što je podrazumijevalo ukidanje kvota i carinskih ograničenja na međusobnu trgovinsku razmjenu država članica te uvođenje zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama. Uspjehom Zajednice smatra se i uspostavljanje zajedničke poljoprivredne, trgovinske i transportne politike, koje su slijedile aktivnosti na uspostavljanju zajedničke regionalne, industrijske i socijalne te politike okoliša. Također se njenim uspjehom smatra i polaganje temelja za uspostavu današnjega unutarnjeg tržišta Europske unije. Ugovorom o Europskoj ekonomskoj zajednici bilo je predviđeno da se u roku od 12 godina uspostavi zajedničko tržište koje bi se temeljilo na slobodnom kretanju ljudi, usluga, roba i kapitala, a temeljem Europskog jedinstvenog akta (1986./1987.) je 1.

siječnja 1993. godine službeno uspostavljeno unutarnje tržište Europske unije. Stupanjem na snagu Ugovora o Europskoj uniji (1992./1993.) Europska ekonomska zajednica preimenovana je u Europsku zajednicu, a Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici u Ugovor o Europskoj zajednici i dio je prvog stupa Europske unije (stup Zajednice). Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je ponovno preimenovanje ovoga Ugovora te bi njegov naziv trebao glasiti Ugovor o funkcioniranju Europske unije.

(33 stranice / 15 slika / 0 tablica / 30 literaturna navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: Europska ekonomska zajednica, Europska zajednica za ugljen i čelik, Rimski ugovori , Europska unija.

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, v. pred., dekan

Rad je prihvaćen za obranu:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Administration

Professional Undergraduate Studies of Administration

HISTORY OF EUROPEAN INTEGRATION

KRISTINA MEŠIN

Kupreška 92, kristinamesin22@gmail.com

The European Economic Community was established by the signing of the Treaty on the European Economic Community on 25 March 1957 in Rome. The treaty entered into force on January 1, 1958. The founding countries of the Community are: Belgium, France, Italy, Luxembourg, the Netherlands and Germany. In addition to the Treaty on the European Economic Community, the Treaty on the European Atomic Energy Community - Euratom (1957) was signed. These treaties are called the Treaties of Rome, and often the Treaty establishing the European Economic Community itself is called the Treaty of Rome. The European Economic Community was preceded by the establishment of the European Coal and Steel Community (1951/1952) and the failed attempts to establish the European Defense Community (1954). Its goal was to establish a customs union, develop new common policies, create a common market, and give political outlines to the then integration processes between member states and encourage the unification of Europe. The key success of the European Economic Community is considered to be the establishment of a customs union, which meant the abolition of quotas and customs restrictions on trade between Member States and the introduction of a common customs tariff against third countries. The success of the Community is also considered to be the establishment of a common agricultural, trade and transport policy, which was followed by activities to establish a common regional, industrial and social and environmental policy. It is also considered a success to lay the foundations for

the establishment of today's European Union's internal market. The Treaty establishing the European Economic Community provided for the establishment of a common market within 12 years, based on the free movement of people, services, goods and capital, and on the basis of the European Single Act (1986/1987) on 1 January 1993. The internal market of the European Union was officially established in. With the entry into force of the Treaty on European Union (1992/1993), the European Economic Community was renamed the European Community, and the Treaty establishing the European Economic Community the Treaty establishing the European Community and is part of the first pillar of the European Union (Community pillar). The Treaty of Lisbon (2007/2009) provides for the renaming of this Treaty and its title should read the Treaty on the Functioning of the European Union.

(33 pages / 15 figures / 0 tables / 30 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Sibenik

Keywords:

European Economic Community, European Coal and Steel Community, Treaties of Rome, European Union.

Supervisor: Ph.D.Ljubo Runjić, Senior lecturer

Paper accepted:

1. UVOD

Ovaj završni rad će se sastojati od dva dijela. Prvi dio se isključivo odnosi na same početke i značenje europskih integriranja dok je u drugom dijelu opisana sama povijesna struktura i time samo nastajanje Europske unije. Sami početci Europskih integracija započeli su još prije Drugog svjetskog rata. Mnoge države koje su bile pod vlašću komunizma i diktature nakon svog oslobođenja borile su za ulazak u Europsku ekonomsku zajednicu kako bi se što brže oporavile. Sami njihovi opravci su trajali dugo te zbog svojih položaja i generalnog stanja nisu bili poželjni kandidati za ulazak u Zajednicu. EEZ je započela svoju viziju sa šest država članica (Njemačke, Francuske, Italije te Belgije, Nizuzemske i Luksemburga) te je svojim povijesnim proširenjem danas došla na poziciju sa dvadeset i sedam država članica. Ključne zajednice koje su imale veliku ulogu u ostvarenju današnjeg plana su bile Europska ekonomska zajednica za ugljen i čelik, Euratom, EFTA, Vijeće Europe, Europski sud za ljudska prava no također i mnogobrojni Ugovori koji su tim državama omogućili njihovo članstvo. Sve države su imale istu želju da zajedno uživaju mir, sigurnost, političku stabilnost ali im je svima bilo jasno da je to jedino moguće zajedničkim snagama. Veliku ulogu u svemu ovome je imala Amerika koja se borila od samih početaka za bolju budućnost. Upravo zbog te situacije se i dogodilo šest proširenja kako bi zajedno ojačale i stvorile jednu još veću Zajednicu. U ovih šest proširenja mnoge države su procvijetale te se oporavile nakon ratnog stanja, te su bile pogodno područje za ulazak u Zajednicu. Glavni cilj ovih proširenja bio je ukidanje carina, sloboda kretanja ljudi i robe. Sam smisao ovog puta bio je na ekonomskom te na političkom planu s dva ključna elementa: produbljivanjem i proširivanjem integracija. Kao glavni razlog uključivanja u supranacionalnu Zajednicu bio je upravo taj trend globalizacije odnosno određene regionalne zajednice koje nemaju dobre izgleda za preživljavanje, a pogotovo za komparaciju s velikim regionalnim silama kao što su Amerika, Japan, Kina i druge. Na globalnom tržištu i sceni svjetske i europske države mogu predstavljati dostojnost prema takvim rivalima. Upravo zbog toga nijedna država članica nije dobila ulazak bez određenih kriterija i upravo zbog toga sa sigurnošću možemo reći da danas sve uživaju svoja prava.

2. POČETCI EUROPSKOG INTEGRIRANJA

Ideja o ujedinjavanju javila se mnogo ranije ne samo nakon Drugog svjetskog rata. Početak Europskih integracija započeo je još i u XVII st. ,a zbog nekih obrisa još i ranije. No, sam proces započeo je nakon Drugog svjetskog rata zato što mnogobrojne tadašnje sile nisu mogle stvoriti koncept i ideju ujedinjenja te naravno uspostavu trajnog mira i sigurnosti u svijetu. Zbog toga takvu realizaciju i usmjerenje poduzele su jake političke osobe na političkoj sceni te realizirale izgradnju europskih integracija. Koncept hitlerovske Europe bio je po mnogo čemu drugačiji jer je tvrdio tijekom drugog svjetskog rata da samo Njemačka može stvarno likvidirati nered i uvesti novi europski poredak dok je Gobels tvrdio da je glavno pitanje Europa i da je samo o njoj riječ.

Među saveznicima i njihovim odnosima u to vrijeme mogućnost im je bila upravo ta da Europa bude podijeljena na dva dvijela i to kao sjeverna i južna. Na sjevernoj bi bila Hitlerova Njemačka dok bi na južnoj strani bilo pod vodstvom Mussolinijeva Italija. U nacističkom shvaćanju tog ujedinjenja nudila je ideju koja je iskazana iz SS krugova o stvaranju „ Svetoga Germanskog Reicha njemačkog naroda". ¹U svim dokumentima iz tog vremena daju jasnu sliku takve koncepcije europskog razvoja.

Takav sistem Germanskog Reicha njemačkog naroda koje su usvajane u godinama rata uključuju i Nizozemsku, Belgiju, Dansku, Norvešku, Švedsku i Švicarsku. Ostale europske države osim Engleske trebale su postojati izvan tog germanskog naroda. S obzirom da se rat približavao kraju dovelo se u pitanje kako bi buduća Europa trebala izgledati te kakva bi njena kretanja trebala biti:

- Nova Europa treba biti zasnovana na dosta labavim temeljima povezanosti, i to ponajprije na gospodarskom planu i međunarodnoj podjeli rada,
- Europa, odnosno novostvorena Zajednica europskih država, mora dobiti pravo da raspolaže vojskom, emitira zajednički novac, ukine carinske barijere i vodi jedinstvenu vanjsku politiku
- Europa bi teritorijalno trebala zahvaćati i Englesku i Sovjetski Savez
- Europa može zahvaćati samo Francusku i njoj susjedne države

¹ O Abetz, Das offene Problem: ein Rückblick auf zwei Jahrzehnte deutscher Frankreichspolitik, Köln, 1951, str. 199.

- Europa i dalje mora voditi kolonijalne pohode i zadržati svoje kolonije
- Nova Europa ne smije biti kolonijalna i mora se odmah odreći eksploatacije kolonija
- Europa mora zadržati najtješnje veze sa Sjedinjenim Američkim Državama
- Europa ne smije pripadati Amerikancima i mora biti dovoljno snažna da izbjegne opasnost da postane sferom utjecaja neke druge velike države.²

Nakon drugog svjetskog rata nije prestala stabilnost već je nastavak bio na ideološkim i interesnim podjelama s obzirom na velike političke sile SSSR-a i interesne podjele u Europi između bivših saveznika s jedne strane kao i s druge strane Velike Britanije, Francuske i Sjedinjenim Američkim Državama. Sovjetski savez je smatran glavnim američkim neprijateljem te stoga dolazi do dva različita bloka.

Ovaj sukob koji se prvi put manifestirao kroz pitanje zajedničke uprave nad poraženom Njemačkom (podijeljeno u četiri okupacijske zone i Berlin)-doveo je ubrzo do podjele Europe na dva suparnička politička, ekonomska i vojna bloka: na SSSR i zemlje u sferi njegovog utjecaja te zemlje takozvane Zapadne Europe. Ta dva bloka odmjeravale su snage više od 40 god. (sve do kraja 80-ih), u razdoblju poznatom pod nazivom „doba hladnog rata“. Osnovne razlike između ovih dvaju blokova najjasnije se mogu uočiti kroz političke aspiracije političkih elita u vodećim zemljama svakog od blokova te prateći smjer kojim je u njima tekla obnova i politički razvoj nakon rata:

- u Zapadnom bloku provedena je brza obnova uz obilnu pomoć SAD-a, dok se u Istočnom bloku SSSR usmjerio prvenstveno na vlastitu obnovu na teret ostalih zemalja tog bloka;
- u Zapadnom se bloku vojna sigurnost, zbog straha od širenja SSSR-a, ostvarivala kroz osnutak NATO-a, dok je u Istočnom bloku osnovan Varšavski pakt kao pandan NATO-u;
- u Zapadnom bloku iako uz poteškoće i otpore, ipak je proveden proces dekolonizacije, dok se u Istočnom bloku SSSR teritorijalno proširio na zapad za oko 272 milje, te je držao u sferi svog utjecaja sve zemlje iza „željezne zavjese“;

² Vukadinović R., Vukadinović L., Politika europskih integracija, Zagreb, 2011., str. 18.

- u Zapadnom bloku je obnovljeno gospodarstvo na tržišnim osnovama uz poštivanje privatnog vlasništva uz provođenje višestranačke demokracije, dok je u Istočnom bloku zavladao komunističko-socijalistički sustav i jednopartijski totalitarizam;
- u Zapadnom je bloku započeo proces europskih integracija, dok je Istočni blok ostao izvan tog procesa do raspada SSSR-a.³

⁴ Slika 1: Blokovska politika, bipolarna struktura međudržavnih odnosa

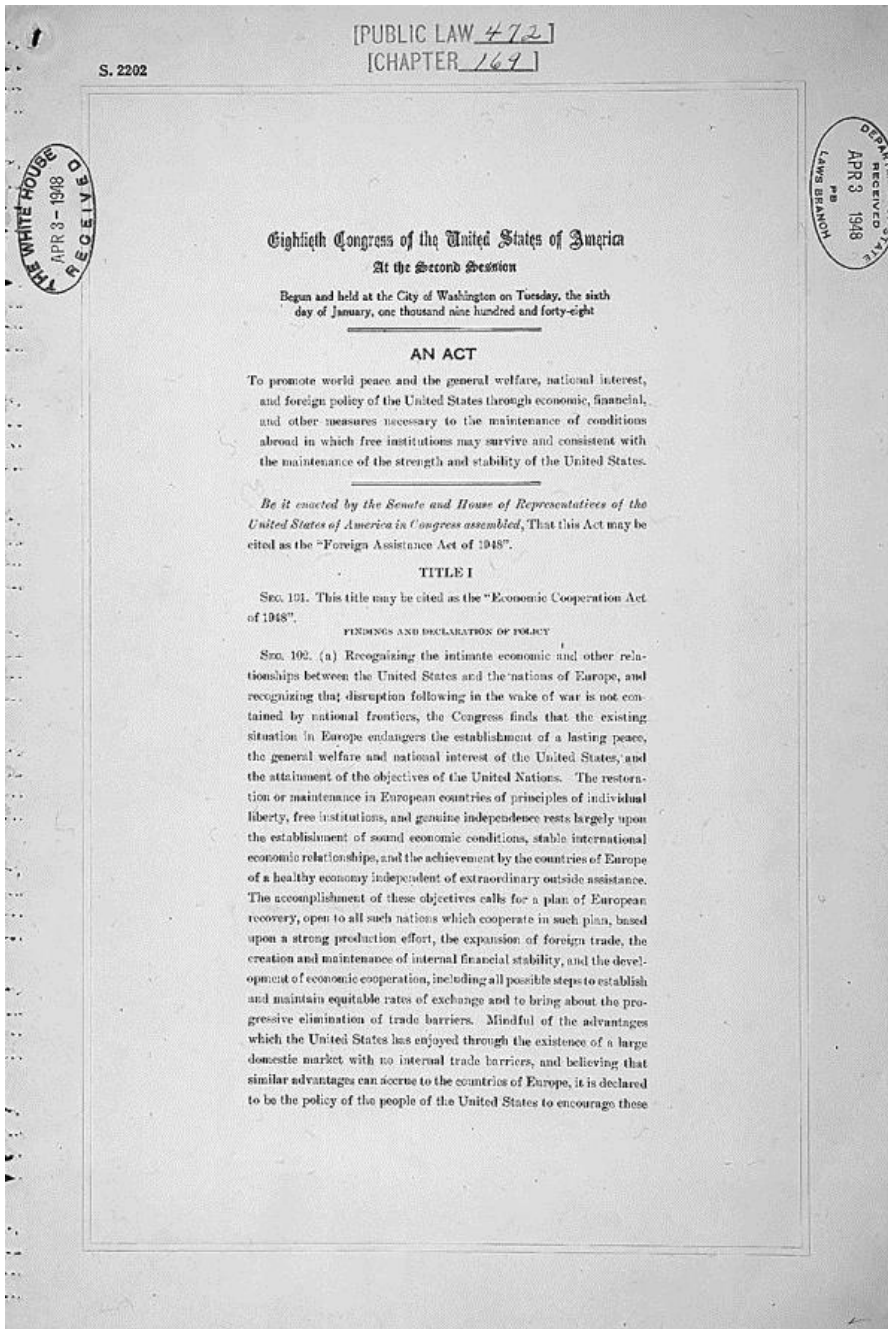
³ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 12

⁴ Slika 1: Blokovska politika, bipolarna struktura međudržavnih odnosa, Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8203>

Nove političke strategije država Zapadne Europe su se temeljile na tome da se obnova gospodarstva nakon rata ne može postići bez financijske i druge pomoći izvana, a to je prvenstveno značila pomoć SAD-a. Stoga je predsjednik Truman poduprio zahtjev europskih država za slanje bespovratne financijske pomoći državama Zapadnog bloka. Također, isticao je kako je bitno pomoći slobodnom svijetu te je taj njegov stav poznat pod nazivom „Trumanova doktrina“. U lipnju 1947. Trumanov državni tajnik, tajnik George Marshall, objavio je tzv. Program europske obnove ili Marshallov plan pomoći“. To je bio četverogodišnji program kojim su se služile 16 članica zemalja uključujući i Njemačku a na raspolaganju su imale oko 12 milijardi i 500 milijuna dolara. Postavljen je uvjet da europske zemlje same odluče o distribuciji pomoći te je stvorena nova međunarodna i međuvladina organizacija pod nazivom Organizacija za europsku ekonomsku suradnju.

Organizacija je okupila zemlje koje su primale Marshallovu pomoć i kako se u tim redovima nisu nalazile istočnoeuropske zemlje, čitava je organizacija ubrzo dobila svoju jasnu političko-ideološku obojenost. Drugo je pitanje zbog čega Sovjetski Savez i zemlje narodne demokracije, uključujući i Jugoslaviju, nisu ušle u Marshallov plan.⁵

⁵ Vukadinović R., Vukadinović L., Politika europskih integracija, Zagreb, 2011., str. 47.

⁶Slika 2: Prva stranica Marshallova plana

⁶ Slika 2: Prva stranica Marshallova plana, Izvor: <https://www.jstor.org/stable/40750368>

2.1. Međunarodna suradnja država i federalizam

Politička strategija država Zapadne Europe bila je uža međusobna suradnja. Za vrijeme Drugog svjetskog rata započelo je uvjerenje da države u Europi ne mogu samo postojanjem osigurati mir, sigurnosti i unutrašnje poretke. Postajalo je jasnije da je to samo moguće postići ako te države djeluju zajedno u jačanju zajedničkih ciljeva. Na tu promjenu ih je natjerao i strah s istoka Europe. Zbog toga je Američka politika poduprila takav razvoj trenda Europe (NATO) uključujući u to globalni poredak svijeta. S vremenom se iskristaliziralo da bi se novo zajedništvo moralo temeljiti na dva elementa. Prvo, zajednica je morala osigurati da se postavljeni i određeni ciljevi ostvare kroz određene mehanizme, a kao drugo na razini zajednice bi morao postojati određeni mehanizam za provedbu dogovorenih zajedničkih akcija među svim državama članicama. Da bi se ovo drugo ostvarilo, svaka država članica bi morala prenijeti na tijela zajednice dio svojih suverenih prava, da samostalno odlučuje o pojedinim pitanjima. Jedan od istaknutih političara i pobornik ideje o ujedinjenju Europe u uniju država koje bi se zvala „Sjedinjene Države Europe“ bio je Winston Churchill. Svi koji su se zalagali za takav oblik ujedinjenja zvali su se „unionisti“.

Nasuprot unionistima su se nalazili federalisti koji su se zalagali za ostvarenje Europe kao federativne države naroda. Jedan dio federalista predvođen je Jean Monnetom koji se ujedno naziva i ocem Europe jer je prvi utjecao na institucionalni oblik kojim je europsko integriranje započelo. Također, u isti dio s njim spadaju i Robert Schuman i Paul- Henri Spaak. Robert Schuman je bio francuski poslijeratni ministar vanjskih poslova i dva puta francuski predsjednik vlade. Dok, Paul-Henri je bio belgijski ministar vanjskih poslova i premijer. Zbog velike uloge u pripremi Rimskih ugovora smatra ga se „ocem zajedničkog tržišta“.

⁷ Slika 3: Jean Monnet

⁸ Slika 4: Robert Schuman

⁹ Slika 5: Paul-Henri Spaak

2.2. Europski kongres federalista u Haagu

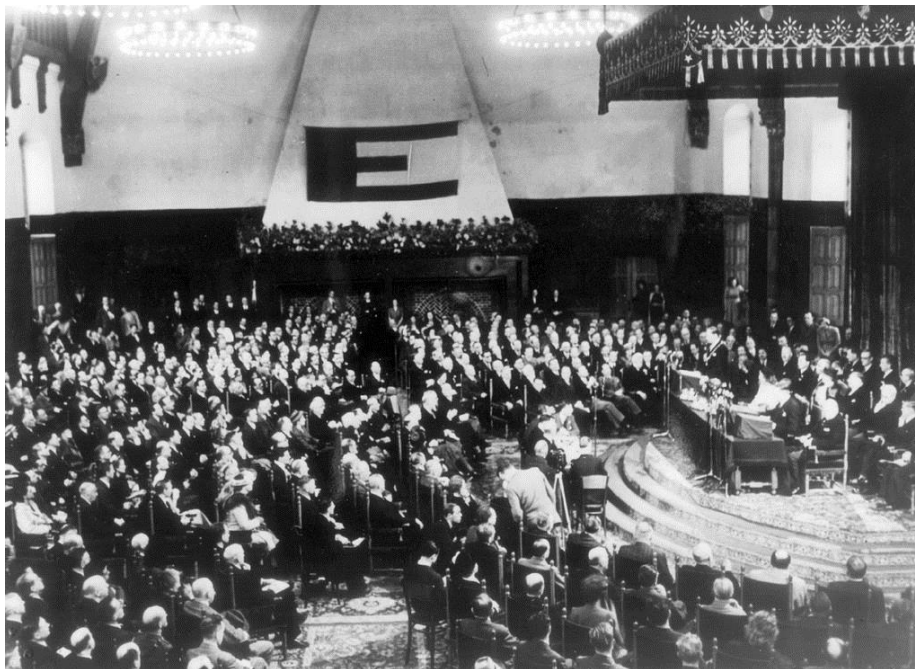
Pobornici ideje o europskom ujedinjavanju organizirali su se u svibnju 1948. U Haagu (nevladin) Europski kongres na kojem je sudjelovalo oko 700 delegata iz 16 država. Predsjedao je Winston Churchill, a rasprave koje su dominirale Kongresom otvorile su vrata ideji europskih integracija kao realističkom pravcu moguće buduće zajedničke europske politike. U samim

⁷ Slika 3: Jean Monnet, Izvor: <https://jean-monnet.ch/en/fondation/jean-monnet/>

⁸ Slika 4: Robert Shuman, Izvor: <https://epthinktank.eu/2013/05/09/robert-schuman-and-may-9th/>

⁹ Slika 5: Paul-Henri Spaak, Izvor: https://www.cvce.eu/en/obj/paul_henri_spaak-en-2f4171a4-7faf-4ea4-859b-50488c46f255.html

zaključcima na Kongresu se apeliralo na države da što prije osnuju jedno predstavničko tijelo svih europskih država kao i jedan zajednički međunarodni sud koji bi se bavio zaštitom ljudskih prava. Na Kongresu je osnovan i odbor koji bi brinuo o provedbi zaključaka.

¹⁰ Slika 6: Europski kongres federalista u Haagu 1948.

2.3. Vijeće Europe i Europski sud za ljudska prava

Vijeće Europe je osnovano sa zadatkom da promovira europsko zajedništvo i ljudska prava. Vijećem je upravljalo Vijeće ministara zemalja članica, dok je Parlament imao samo konzultativnu funkciju. Upravo zbog toga što Vijeće nije imalo nikakvih supranacionalnih elemenata nikad nije odigralo neku značajniju ulogu u procesu europskog integriranja. No ipak, Vijeće Europe je dalo ogroman doprinos promicanju svijesti o ljudskim pravima i njihovoj zaštiti u Europi. Uz Vijeće je osnovan i prvi stalni međunarodni sud pod nazivom Europski sud za ljudska prava, također u Strasbourgu.

¹⁰ Slika 6: Europski kongres federalista u Haagu 1948., Izvor:
https://www.cvce.eu/en/obj/the_opening_of_the_congress_of_europe_in_the_hague_7_may_1948-en-28a24dbf-370f-41dc-98ee-fc36eda97e1e.html

Sud sudi o povredama ljudskih prava pojedinaca u državama članicama Vijeća Europe. Sud je razvio bogatu sudsku praksu u zaštiti ljudskih prava, a sama uloga mu ovisi o stanju EU.

¹¹ Slika 7: Vijeće Europe Winston Churchill

¹² Slika 8: Sud za ljudska prava

¹¹ Slika 7: Vijeće Europe Whinston Churchill, Izvor: <https://www.flickr.com/photos/councilofeurope/3047610865>

¹² Slika 8: Sud za ljudska prava, Izvor: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/non-implementation-of-the-court-s-judgments-our-shared-responsibility>

2.4. Europska zajednica za ugljen i čelik

Europska zajednica za ugljen i čelik je bila prva supranacionalna institucija osnovana između šest država (Francuske, Njemačke, Italije, Belgije, Nizozemske i Luksemburga). Zadatak joj je osigurati slobodnu trgovinu ugljena i čelika, zajedničkom upravom i propisima zaštititi proizvodnju, te regulirati konkurenciju, a u slučajevima ozbiljnije krize omogućiti kontrolu cijena i proizvodnje. Zajednica je imala razrađenu strukturu koja se sastojala od: Visoke Vlasti, Vijeća ministara, Suda, Predstavničke skupštine. Zajednica je djelovala samostalno sve do Ugovora iz Maastrichta 1991. Također, smatra se da je zajednica bila prvi konkretni korak nove francuske politike prema premošćivanju dugogodišnjeg neprijateljstva i ratnog suparništva između Francuske i Njemačke. No, samo njihovo ujedinjenje preko ove zajednice kasnije će donijeti i ostvariti sveobuhvatnu europsku integraciju.

¹³ Slika 9: Zastava Europske zajednice za ugljen i čelik

¹³ Slika 9: Zastava Europske zajednice za ugljen i čelik, Izvor: <https://www.dreamstime.com/stock-illustration-flag-european-coal-steel-community-d-rendered-image90975385>

3. RIMSKI UGOVORI

25. ožujka 1957. Na sastanku u Rimu potpisan je ugovor sa šest država članica europske zajednice za ugljen i čelik, te je godinu dana kasnije stupio na snagu. Takav ugovor je predviđao ostvarenje dvaju važnih koraka na putu ekonomske integracije europskih država, a to su: stvaranje carinske unije te zajedničko tržište između država članica ugovora. Za ostvarenje dvaju važnih koraka trebalo je osnovati zajednicu. Tako je 1.siječnja 1958.godine osnovana supranacionalna zajednica pod nazivom Europska ekonomska zajednica. Glavno osnivanje takve zajednice je bit zajedničkog tržišta i postupno usklađivanje ekonomskih politika država članica unutar čitave Zajednice i stalan i uravnotežen prirodni razvoj, veću stabilnost, brži porast državnog standarda i naravno bliskije odnose među državama Zajednice. Za potrebno izvršavanje svih navedenih zadataka Europska ekonomska zajednica je uspostavila izvršna tijela, a to su: Vijeće ministara, Komisija, Skupština zastupnika i Sud pravde. Vijeće ministara bilo je zaduženo za odluke koje su se uglavnom donosile jednoglasno ili pak kvalificiranom većinom kada je to Ugovor sam predviđao. Komisija je bila zadužena za inicirati pojedine politike unutar Zajednice i naravno imala je znatno manje ovlasti u postupku donošenja odluka u odnosu na Vijeće ministara. Njeno sjedište bilo je u Bruxellesu. Skupština zastupnika, bila je ista i djelovala je na isti način kao i u okviru Europske zajednice za ugljen i čelik. Njihov zadatak je bio savjetovati i nadzirati nadzorna ovlaštenja. Europski Sud pravde je osnovan također u Europskoj zajednici za ugljen i čelik. Njegov zadatak je bio isključivo nadzirati poštivanje osnivačkih ugovora kao i rješavati sporove koji iz njih proizađu.

1957.godine drugim Rimskim sporazumom osnovana je i Europska zajednica za atomsku energiju. Njegov institucionalni ustroj je kao i kod Europske ekonomske zajednice, a zadatak je unaprijeđenje suradnje i razvoj atomske energije za miroljubive i gospodarske svrhe. 1965.godine donesen je Ugovor o spajanju koji je na snagu stupio dvije godine kasnije. Zadatak Ugovora da se izvršno tijelo triju Zajednica ujedine i od 1967.godine Vijeće ministara i Komisija obavljaju poslove za sve tri zajednice. Ugovor o ujedinjenju je isključivo za izvršna tijela Zajednica, a ne iza Zajednice koje su nastavile i djelovale kao samostalni međunarodni subjekt.

3.1. Carinska unija

Zahtjev da bi se uspostavila carinska unija između država je da se ukinu carine i kvote između država članica unije i uvedu zajedničke jedinstvene carine svih članica unije prema trećim državama nečlanicama. Carinska unija je zaživjela 1968.godine kada su šest država Europske ekonomske zajednice relativno brzo i bez većih poteškoća prihvatile zadatke carinske unije. Ukidanje carina i kvota na uvoz robe iz država Europske ekonomske zajednice značilo je otvorenje vlastitog gospodarstva stranoj konkurenciji. Većina članica Unije bila je prisiljena neutralizirati negativne učinke te je bila spremna pomagati vlastitom gospodarstvu da se ubrzano prilagodi međunarodnoj konkurenciji i sanirati socijalne posljedice koje su se očitovale kroz povećanu nezaposlenost. Članice su u tu svrhu odlučile osnovati posebne fondove na europskoj razini. Sredinom 70-ih godina u okviru Europske ekonomske zajednice osnovana su dva strukturna fonda: Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Svrha tih fondova bila je isključivo na pomoći državama članicama na razini Zajednice da smanji nezaposlenost i prestignu razvojne probleme.

3.2. Zajednička agrarna politika

Uspostava carinske unije najviše je odgovarala oporavljenom njemačkom gospodarstvu dok je značajnoj francuskoj poljoprivredi trebala zajednička europska poljoprivredna politika. Glavni pobornik zajedničke agrarne politike u Europskoj ekonomskoj zajednici bio je francuski predsjednik de Gaulle koji je želio osigurati široko tržište za francuske poljoprivredne proizvode uz zajamčene visoke cijene unutar Europske ekonomske zajednice, neovisno o kojim se cijenama radi na svjetskom tržištu. Da se takva politika uspješno provodi Europska komisija predložila je sustav za reguliranje cijena poljoprivrednih proizvoda kao i samostalno financiranje Europske ekonomske zajednice, a o čemu bi se odlučivalo u Europskoj komisiji i Europskom parlamentu kvalificiranom većinom a ne kao dotad jednoglasno. Takvoj odluci se protivila Francuska predvođena de Gaulleom koji je 1965.godine povukao francuske predstavnike iz svih tijela Europske ekonomske zajednice. Taj čin se naziva „kriza prazne stolice“. De Gaulle nije bio protivnik zbližavanja država u Europi, ali se žestoko opirao ograničavanju francuskog suvereniteta u korist Zajednice. On se isključivo zalagao za „ uniju država“ te je njegovu ideju razradio njegov ministar Fouchet po kojemu je takva inicijativa dobila ime Fouchetov plan. No,

njegov plan nije dobio podršku, te je odbačen 1962.godine. Na summitu 1969.godine u Haagu bilo je dogovoreno da sastanci na vrhu postanu redovita praksa. 1974.godine redoviti sastanci predsjednika država i vlada te predsjednik Komisije dobili su nazivi Europsko vijeće koji su se održavali dva puta godišnje i to u lipnju i u prosincu.

3.3. Jačanje uloge Europskog parlamenta

Europski parlament je dobio naziv od Predstavničke skupštine koje je isključivo bilo savjetodavno i nadzorno tijelo. 1976.godine prvi put je odlučeno da se provedu neposredni parlamentarni izbori za zastupnike u Europskom parlamentu u svim državama članicama Zajednice. Tako da su prvi neposredni izbori provedeni 1979.godine i od tada se redovito provode svako 5 godina.

3.4. Monetarni sustav

S obzirom da su obilježene poteškoće na svjetskim zbivanjima i zbog rata na Bliskom istoku došlo je do naftnih kriza koje su naravno izazvale ekonomsku recesiju u državama Europske zajednice i brzu inflaciju. Tada su države stavile značaj na inflaciju uvođenjem restriktivne monetarne i fiskalne politike. Za to vrijeme, raspao se Bretton-woodski sustav utvrđivanja pariteta valuta. Tada su države pokušale osnovati 1972.godine Europsku zonu stabilnosti, što u prijevodu znači, ograničiti fluktuiranje valuta u odnosu jedne prema drugoj, što se naziva zmija u tunelu. Zbog gospodarskih poteškoća takav pokušaj nije uspio te je napušten. Na Europskom vijeću 1979.godine bilo je dogovoreno da se pristupi uspostavi Europskog monetarnog sustava. Takav sustav sastojao se u vezanju valuta članica Europske zajednice posebnim dizajniranim mehanizmom posebnih prava vučenja.

3.5. Nove članice

U 70-im i 80-im godinama Europska zajednica je udvostručila broj članica. 1973.godine ušle su Velika Britanija, Danska i Irska, osam godina kasnije Grčka, 1986.godine Španjolska i Portugal. Veliki utjecaj je donijela Velika Britanija jer je osnovala Europsko uređenje slobodne trgovine koja je imala cilj ukinuti međusobne carine između država članica. No, iako je imala veliku važnost bila je odbijena dva puta zbog francuskog veta, tako da je prvo proširenje Europska ekonomska zajednica provela tek 12 godina kasnije nakon odlaska de Guallea s vlasti, što je naravno značilo prestanak protivljenju francuskog proširenja.

Drugo i treće proširenje dogodilo se na jugu, a to su bile države Grčka, Španjolska i Portugal koje su bile siromašne zemlje te se tako stavio aspekt na uključivanje u zajednicu siromašnih zemalja, naravno ako prihvate sve propise, standarde i troškove Zajednice.

Bila su još tri proširenja, tako da je 1995.godine pridružile se Austrija, Finska i Švedska, kasnije 2004.godine Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska, Slovenija, Litva, Estonija, Malta i Cipar, te 2007.godine Bugarska i Rumunjska.

Sve države su se zalagale za uspostavljanje zajedničkog tržišta koje je podrazumijevalo carinsku uniju država te funkcioniranje četiriju osnovnih sloboda:

1. slobodno kretanje roba
2. slobodno kretanje usluga/poslovnog nastana
3. slobodno kretanje ljudi
4. slobodno kretanje kapitala

Danas postoje dva nezamjenjiva tijela u stvaranju propisa u zamjenu za zajedničko tržište:

1. Europski odbor za normizaciju
2. Europski odbor za normizaciju električnih proizvoda i usluga

U stvaranju zajedničkog tržišta bitnu ulogu je imao Europski sud pravde kroz svoju sudsku praksu. Europska komisija je 1973.godine iskoristila potporu poduzetnika tako da je osnovala neformalno Vijeće za zajedničko tržište. Također, u isto to vrijeme Komisija je pripremala program reformi kako bi omogućila brz napredak zajedničkog tržišta.

Upravo zbog toga prva promjena Rimskih ugovora dogodila se 1986.godine kada je donesen jedinstveni Europski akt. Taj akt je sadržavao važne aspekte među kojima su:

1. Program mjera za ubrzanje stvaranje zajedničkog tržišta i njegovo pretvaranje u jedinstveno tržište
2. Proširenje ovlasti Europske komisije koje se tiču odlučivanja kvalificiranom većinom.

3.6. Ugovor o Europskoj uniji

Unija se temeljila na takozvana tri osnovna stupa. Prvi stup institucionalne strukture Europske unije tvorile su osnovne zajednice: Europska zajednica za ugljen i čelik koja je bila u funkciji sve do 2002.godine, Europska zajednica i EUROATOM.

Drugi stup se sastojao od suradnje članica na području Zajedničke vanjske sigurnosne politike, dok se treći stup sastojao od suradnja država članica na području pravosuđa i unutarnjih poslova. Postoji također klauzula o izuzeću kada policentričnosti dolazi do izražaja čak i u situacijama kad se pojedinim državama članicama dopušta da odbiju primjeniti određene usvojene politike Europske unije kao što su Velika Britanija i Danska. Kao što sam već navela tri novine iz Ugovora iz Maastrichta produljen je proces značajnih promjena Europskog integriranja između članica:

1. Proširenje ovlasti Europske zajednice na području socijalne politike, zaštite okoliša, ekonomske i socijalne kohezije i tako dalje. Ali isto tako i širenje ovlasti Europske zajednice i na nova područja kao što su obrazovanje, kultura, javno zdravstvo i zaštita potrošača.
2. Utvrđivanje hodograma za uspostavu Europske ekonomsko-monetarne unije do 1.siječnja 2002.godine.
3. Uvođenje novih institucija Europska središnja banka, Vijeće regija i obudsmann
4. Jačanje uloge Europskog parlamenta uvođenjem „postupka suodlučivanja“ pri donošenju Ugovorom predviđenih odluka, kao jačanje uloge Europske komisije daljnjim proširenjem .
5. Uvođenje po prvi puta Europskog državljanstva

Ugovor iz Amsterdama ostat će zapamćen zbog dvije značajne posljedice koje je izazvao u daljnjem funkcioniranju Europske unije:

1. Uveo je još veću fleksibilnost unutar Europske unije
2. Propustio je provesti institucionalne prilagodbe Europske unije za proširenje na države srednje i istočne Europe.¹⁴

Ugovorom iz Nice 26.veljače 2001.godine članice su potpisale institucionalne promjene nakon drugog referenduma u Irskoj. Taj ugovor je osigurao nužne institucionalne promjene da bi se moglo provesti proširenje Europske unije, te je proširenje došlo na 25 članica. Druga novina koju je donio Ugovor iz Nice bila je razrada postupka za suspenziju prava na glasovanje u svim tijelima Unije. Za svaku državu članicu koja duže vrijeme krši načela na kojima je utemeljena Europska unija. Uz ove, Ugovor iz Nice sadržava još neke važne novine:

1. Na području SP-a, nakon što su uspostavljene Snage za brzo djelovanje (European Rapid Reaction Forces ERRF), EU je zadužena za provedbu mnogih aspekata zajedničke sigurnosne politike koji su ranije bili u ovlasti Zapadnoeuropske unije (WEU)
2. Ponovno su značajno proširene ovlasti odlučivanja kvalificiranom većinom
3. Proglašen je novo sastavljeni dokument pod nazivom „Povelja EU-a o temeljnim ljudskim pravima“
4. Govorima čelnika država i vlada na Konferenciji otvorena je diskusija o daljnjoj budućnosti EU-a. Naglasak je bio kako na procesu ostvarenja ideja o europskoj federaciji (Joschka Fischer), tako i na pripremi europskog ustava (Jacques Chirac).

¹⁴ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 24.

3.7. Ustav Europske unije

U raspravama oko prijedloga za tekst novog Ustava EU zaključeno je da koncepti EDSI i CESP moraju dobiti važnije mjesto i u samom Ustavu EU. Na taj način EU nastoji i pravno institucionalizirati svoju nakanu da postane aktivniji globalno akter koji će poticati jačanje multilateralne suradnje u međunarodnoj zajednici. Intenziviranje odnosa EU s ostatkom međunarodne zajednice, snažnije promoviranje vrijednosti i interesa EU, doprinos miru, stabilnosti i održivome gospodarskome rastu, podržavanje solidarnosti i međusobno respektiranje ljudi, stvaranje uvjeta za slobodu trgovinu, te sprječavanje siromaštva, zaštita ljudskih prava, poštovanje i provedba međunarodnoga prava, uključujući i principe Povelje UN-a temeljna su načela na kojima bi se, prema predloženom nacrtu teksta Ustava, trebala izgrađivati i provoditi zajednička vanjska i sigurnosna politika EU.¹⁵

¹⁵ Vukadinović R., Vukadinović L., Politika europskih integracija, Zagreb, 2011., str. 240.

4.ŠIRENJE EUROPSKE INTEGRACIJE

Na samom početku ovog rada uvela sam vas u povijest europskih integracija s ciljem da na što bolji način dočaram sliku širenja europskih integracija. Poznato nam je da se početkom pedesetih godina XX. Stoljeća započela europska integracija i to u prve supranacionalne zajednice triju velikih i triju malih država naravno tadašnje Zapadne Europe (Njemačke, Francuske, Italije te Belgije, Nizuzemske i Luksemburga). Već nam je poznato da danas Europska unija broji 27 članica. Stoga dolazimo do pitanja zašto su se države uključivale u jednu veliku supranacionalnu zajednicu. Razlog tome je bio upravo taj da veliki zamah uzelo upravo to zajedničko tržište bez carinske unije i sloboda robe, ljudi i kapitala, te naravno usluga. Naravno, druga zamisao je bila okupiti što širi krug država tadašnje Zapadne Europe kako bi se dio integrirao u smislu ekonomskog ,a kasnije vojno i politički. Tako postoje dva smjera:

1. produblivanjem integracije („deepening of integration“) tj. što višim stupnjem povezivanja država članica međusobno na razini tijela Zajednice/Unije i na što većem broju različitih područja
2. Proširivanjem integracije („widening of integration“) tj. uključivanjem u članstvo supranacionalne Zajednice /Unije što većeg broja država Europe.¹⁶

Kao glavni razlog uključivanja u supranacionalnu Zajednicu bio je upravo taj trend globalizacije odnosno određene regionalne zajednice koje nemaju dobre izgleda za preživljavanje ,a pogotovo za komparaciju s velikim regionalnim silama kao što su Amerika, Japan, Kina i druge. Na globalnom tržištu i sceni svjetske i europske države mogu predstavljati dostojnost prema takvim rivalima. Osim trenda globalizacije veliku važnost predstavljaju upravo međunarodni Ugovori. Upravo zbog ova navedena četiri razloga dovodimo do spajanja Istoka i Zapada bez ikakvih drugih razlika koje su trajale gotovo šezdeset godina.

¹⁶ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str.62.

4.1. Prvo proširenje- na sjever: Irska, Velika Britanija i Danska

Šezdesetih godina prošlog stoljeća šest članica Zajednice susrelo se s prvim, političkim i najuzbudljivijim valom proširenja-ulaskom u članstvo Velike Britanije, Irske, Danske, ali se i susreću s Norveškim „ne“ u kojem prolaze kroz same početke izgradnje zajedničkog tržišta i početnog otpora u novom projektu. Tri bitne teme su nadahnule predsjednike država i vlada u Den Haagu 1. i 2. Prosinca 1969. godine:

1. Dovršetak stvaranja zajedničkog tržišta
2. Produblivanje integracije država članica
3. Proširenje integracije na nove članice

Sam skup je donio odluku o pregovaranju o članstvu s Velikom Britanijom, Irskom, Danskom i Norveškom koje su već ranije podnijele zahtjeve za ulazak u Zajednicu.

Velika Britanija

Velika Britanija je odbila sudjelovati u osnivanju tog projekta iz straha da bi joj takav oblik supranacionalnog povezivanja mogu uništiti sam suverenitet. No, ubrzo se njezin pomak vidio te se pretvorilo u zavist prema brzom gospodarskom rastu šestorke te želju za sudjelovanjem u procesu europskog ujedinjenja. Zajednica je u međuvremenu sve više jačala te postizala željene rezultate na međunarodnoj sceni. U raspravama o europskom integracijskom postupku u Velikoj Britaniji pitanje slobodne trgovine i suvereniteta bile su uzrok trajnog razdora između konzervativaca i laburista¹⁷. Konzervativna stranka isticala se proeuropskim stavovima, dok je Laburistička stranka zagovarala promicanje zaštite dobrobiti države i njezinog nadzora ekonomske politike zemlje. S druge strane, postupno rastući interes Velike Britanije za članstvo u EEZ-u, izazvao je miješane osjećaje među članicama Zajednice. Velika Britanija je više puta podnosila zahtjev za članstvo Zajednice ali zbog francuskog predsjednika de Gaullea koji bi stavljao veto imala je otežan put. No, ipak 1969. godine novoizabrani francuski predsjednik Georges Pompidue je lansirao francusku

¹⁷ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb 2011., str. 65.

inicijativu koja se sastojala od tri teme previđene za raspravu na sljedećem sastanku šefova država i vlada Zajednice. S tom inicijativom je otvorio pitanje daljnjeg proširenja Zajednice. U Den Haagu 1969.godine na kojem su konačno bili prihvaćeni zahtjevi za članstvo Velike Britanije, Irske, Danske i Norveške ostale države članice u prigrlile i podržale francusku inicijativu, te se počelo pregovarati o uvjetima u članstvo Zajednice.¹⁸

Irska, Danska i Norveška

Irska, Danska i Norveška su podnijele zahtjev za članstvo kad i Velika Britanija 1961.godine, no pratila ih je ista sudbina. Sami početak pregovora o članstvu u Zajednici s Velikom Britanijom značio je i početak za ove tri države. Svaka od njih je imala poteškoće političke i gospodarske koje su bile najmanje izražene u Irskoj, dosta u Danskoj, ali najviše u Norveškoj. Referendum o ulasku Irske u Europsku ekonomsku zajednicu, Zajednicu za ugljen i čelik te EURATOM održan je 10.svibnja 1972.godine, te je 81% birača bio zaslužen za ulazak Irske u Europsku ekonomsku zajednicu.

Danska je očekivala brzu ekspanziju na zajedničko tržište ulaskom u članstvo, no sama njezina poljoprivreda je predstavljala opasnost poljoprivrednicima šest država članica Zajednice, kao najveći uvoznik maslaca. Danska je morala za ulazak prihvatiti prijedloge starih država članica Zajednice kako ih ne bi dodatno ugrozila. Referendum za Dansku je održan samo tjedan dana nakon Norveškog te je 63% birača glasalo pozitivno.

Norveška je u pregovorima imala nekoliko otvorenih pitanja: poljoprivredu, ribarstvo i naftu. Članstvo bogate i plodne države kao Norveške bi dobro došlo svim ostalim članicama, no ona je na tom putu imala poteškoća. Na sam referendum je izašlo 77% birača od kojih je 53,5% glasalo negativno. Nakon prvog referenduma ponovljen je još jedan ali bezuspješno.¹⁹

¹⁸ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 67.

¹⁹ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 68.

²⁰ Slika 10: Prvo proširenje Europske unije

4.2. Drugo proširenje – na Jug: Grčka (1981.godina)

Grčka je 1961.godine stekla status pridružene članice Zajednice, te joj je sam Ugovor o pridruživanju omogućio da nakon toga zatraži punopravno članstvo u EEZ-u. Nakon vojnog udara 1974.godine suspendirala je ugovor o pridruživanju. Srušena joj je monarhija i uspostavljena republikanska parlamentarna demokracija, te joj je već 1974.godine vraćeno članstvo u Vijeću Europe. 1975.godine je zatražila punopravno članstvo u EEZ-u. Glavni motivi Grčke za članstvo je bio ubrzaniji gospodarski rast te prijateljski odnosi sa državama Zapadne Europe. Kandidatura Grčke značila je neke nove elemente u tom članstvu no veoma negativno mišljenje je istakla sama Komisija. Velik problem je bio u gospodarstvu, poljoprivredi, samoj ekonomiji i industrijalizmu. Također veliku ulogu je imao i sam politički razvoj. No, bez obzira na negativno mišljenje Komisije, zauzimanjem njemačkog ministra vanjskih poslova Grčka je 1.siječnja 1981.godine postala deseta članica Zajednice.

²⁰ Slika 10. Prvo proširenje Europske unije, Izvor:
https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije

²¹Slika 11: Drugo proširenje- Grčka

4.3. Treće proširenje – na jug: Španjolska i Portugal (1986.)

Za Španjolsku i Portugal samo članstvo je imalo veliku ulogu jer bi ih spasilo od dotadašnjih problema s kojima su se obe države suočavale pod diktatorskim režimima. Kao i kod Grčke, Španjolsku i Portugal su ograničavali gospodarski, poljoprivredni i industrijski razvoj ali i sami politički razvoj tijekom diktature.

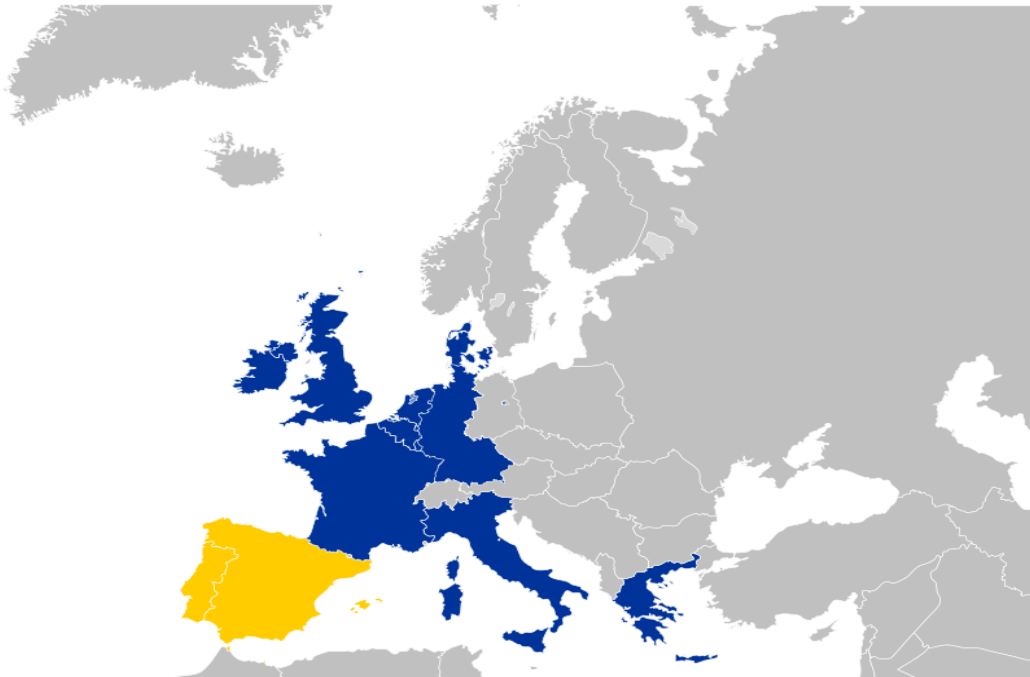
Kako bi se ojačala mlada i nejaka demokracija u Portugalu i kako bi im se pomoglo da izađu iz međunarodne izolacije već 1973.godine su članice pristale na sklapanje Ugovora o slobodnoj trgovini Portugala s EEZ-om. S obzirom da ga je Vijeće prihvatilo to mu je otvorilo put s pregovorima za članstvo Zajednice. Sami pregovori su trajali od listopada 1978.do lipnja 1985.godine. Konačno je od 1. Siječnja 1986.godine postao član EEZ.

U Španjolskoj su smrt generala Franca i dolazak na vlast kralja Juana Carlosa bili označili početak približavanja Španjolske Europskoj ekonomskoj zajednici. Španjolska je prvi put podnijela zahtjev za članstvo u veljači 1962., no on je ostao samo na papiru do srpnja 1977.godine. Iste godine je Španjolska postala i članicom Vijeća Europe. Sama Komisija je pozitivno očitovala o španjolskom zahtjevu te su pregovori trajali od veljače 1979.do lipnja

²¹ Slika 11: Drugo proširenje-Grčka, Izvor:

Izvor:https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EC10-1981_European_Community_map_enlargement.svg

1985.godine kada je u Madridu potpisan Ugovor o pristupanju Španjolske Europskoj ekonomskoj zajednici. Ulaskom Španjolske u članstvo EEZ-a 1.siječnja 1986.godine Zajednica šesterke je povećala svoje članstvo na 100% i postala Zajednicom dvanaestorice.²²

²³Slika 12: Treće proširenje EU

²² Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 71.

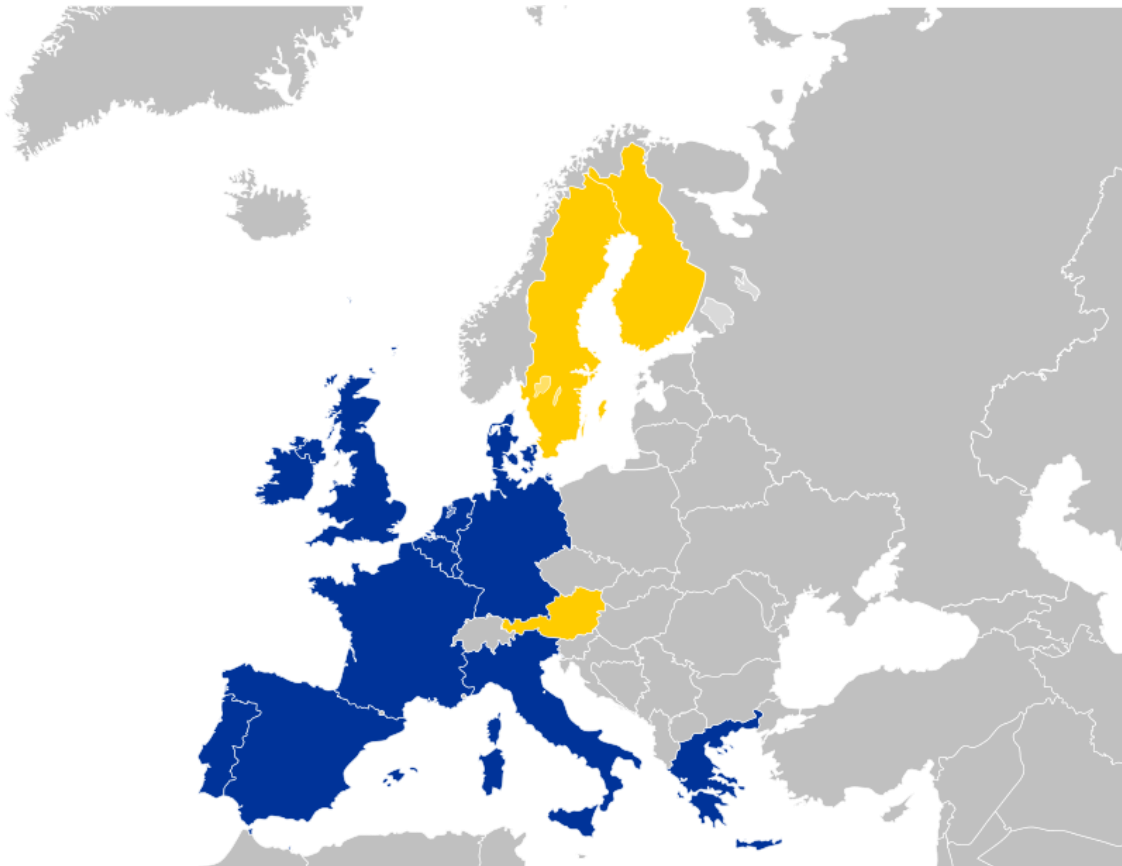
²³ Treće proširenje EU, Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EC12-1986_European_Community_map_enlargement.svg

4.4. Četvrto proširenje – eftansko ili proširenje na neutralne: Austrija, Švedska, Finska (1995.)

Četvrti val proširenja već Europske unije koji se još naziva i „Proširenje na neutralne“ dogodio se u bitno promjenjenim političkim uvjetima nakon završetka hladnog rata i pada berlinskog zida. U uvjetima potpuno promjenjene geopolitičke slike Europe za nove članice je bilo bitno ući u članstvo EU-a kako bi se osigurale u kreiranju nove Europe u kojoj su dužne sudjelovati bez obzira da li su članice. Austrija je podnijela zahtjev za članstvo 1989. Za njom Švicarska 1991.godine i Finska 1992.godine, i Norveška u rujnu 1992.godine. Švicarska je ubrzo povukla svoj zahtjev dok se Norveška ponovno borila kao i za ulazak u EEZ dok su ovog puta Norvežani odbili ulazak u članstvo u EU. Island je odbio mogućnost kandidiranja za članstvo, zadovoljan statusom i odnosima sa Zajednicom kroz Europski gospodarski prostor.²⁴

Velika Britanija je osnovala 1960.godine zonu slobodne trgovine sklapanjem ugovora sa manjim zemljama Zapadne Europe pod nazivom „European Free Trade Agreement“ ili EFTA. EFTA je predviđala uklanjanje carinskih prepreka među članicama ugovora te je imala velik broj administrativnih službi. Jedina veća slabost joj je bila što nije mogla uspostaviti zajedničko tržište. Prve članice uz Veliku Britaniju su bile i: Švedska, Danska, Norveška, Austrija, Švicarska, Portugal, Island, Finska i Lihtenštajn. Velika Britanija je prva shvatila prednosti EFTE te ju je prva napustila te je podnijela članstvo za EEZ-u, nakon nje su napustile Danska te ostale države koje su postajale članice EU (Portugal, Austrija i Švedska). Države koje nisu postale članicama EU ostale su pri članstvu ETTE te tako smanjena zajednica je sklopila ugovor s EU o slobodnom unutarnjem tržištu, te je osnovan prvi ekonomski prostor (EEA).

²⁴ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 72.

²⁵Slika 13: Četvrto proširenje – eftansko ili proširenje na neutralne: Austrija, Švedska, Finska (1995.)

²⁵ Slika 13: Četvrto proširenje-eftansko ili proširenje na neutralne: Austrija, Švedska, Finska, Izvor: EU(https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro1995_European_Union_map_enlargement.svg)

4.5. Peto proširenje – na istok: (Luksemburg i Helsinki) – Malta, Cipar, Latvija, Litva, Estonija, Poljska, Slovačka, Češka, Mađarska, Slovenija (2004.)

Prije samog obrazloženja ovog proširenja važno je analizirati kako i zašto je do njega došlo. Države Srednje i Istočne Europe, na koje se ovo proširenje i odosila širi su pojam od samo deset članica EU. Moglo bi se reći kako taj pojam obuhvaća sve države koje su nekad bile uključene u bivši SSSR ili su bile iza „željezne zavjese“ te su imale komunističko/socijalni sustav. Osnovni gospodarski problem pratio je komunistički sustav, također i loše planirana privreda, državno uplitanje u svefe gospodarstva, prenaplaćavanje industrijalizacije, gušenje konkurencije i stalni problem s učinkovitošću gospodarstva, nedostatak roba široke potrošnje, tehnološko zaostajanje i slično. Padom berlinskog zida neke od zemalja Istočnog bloka ponovno su zadobile vlastite države dok su se ostale oslobodile komunizma i sovjetske okupacije. Želja za članstvom u EU nije bila sam izraz nastojanja da se izjednači u demokratskim i ekonomskim područjima sa zemljama EU nego je to i posljedica sazrele političke svijeti u tim zemljama da si samo tako mogu osigurati ekonomsku pomoć i podršku te sigurno vanjsko okruženje za mirnu egzistenciju bez prijetnji da će ih se ponovno pokoriti. Stoga je za sve zemlje Srednje i Istočne Europe članstvo u EU postalo sinonim za „povratak u Europu“. ²⁶

Čehoslovačka se oštro suprotstavljala bilo kakvom razvoju privatnog sektora te je imala vrlo nisko vanjsko zaduženje što je kasnije pomoglo u tranziciji Češke i Slovačke.

Albanija, Rumunjska, Bugarska i Rusija imale su potpuno državno/partijski dirigitirano gospodarstvo. Gospodarstvo im se temeljilo na poljoprivrednom sektoru i obje zemlje nisu imale većeg vanjskog duga. Bugarsko i Rusko gospodarstvo se temelji uglavnom na teškoj industriji. ²⁷

²⁶ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 74.

²⁷ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 76.

Osnovne razlike između ovih država su se mogle vidjeti na četiri različita područja:

1. u stupnju razvoja
2. u stupnju makroekonomske stabilnosti
3. u opsegu makroekonomske decentralizacije
4. u izloženosti međunarodnoj trgovini

Ako gledamo ja stupanj razvoja možemo uočiti kako su sve države imale različite odnose u primarnom, sekundarnom i tercijarnom razvoju gospodarstva, te je sam taj odnos utjecao na razvoj tržišnog gospodarstva.

Makroekonomska stabilnost je predstavljala najvažniji proces i postupak u kojem se prikazivala stabilnost svih država te sam proces kako bi se probile na tržišno gospodarstvo.

Makroekonomska decentralizacija je proces u kojem država prepušta kontrolu nad proizvodnjom privatnom sektoru, te su u tu svrhu razvijeni različiti oblici privatizacije.

Izloženost međunarodnoj trgovini je proces u kojem se gleda koliko je napredovao proces liberalizacije trgovine s vanjskim svijetom. Bez obzira što su države imale različite položaje neke su kroz tranziciju prolazile uspješnije a neke manje uspješno. Iako je proces tranzicije najvažniji za približavanje zemljama Zapadne Europe zbog zaostajanja u procesu neke države nisu uspjele održati korak te je to dovelo do novih podjela u Europi između tih zemalja. Također, tu postoje i dvije države Zapadnog Balkana s kojima je EU sklopila ugovor o stabilizaciji i pridruživanju. Te dvije zemlje (Hrvatska i Makedonija) su dobile status kandidata te su mogle započeti svoje pregovore za članstvo.

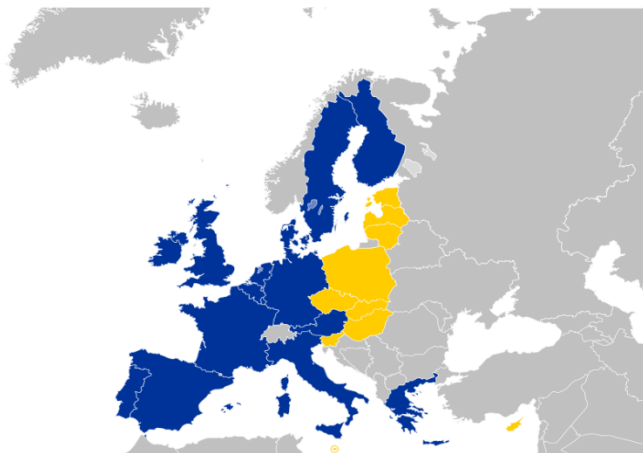
Za zemlje EU ovo zadnje proširenje na Istok je predstavljalo povijesnu šansu da se zapadno-europska zona mira i stabilnosti proširi na gotovo cijeli kontinent i da se zadobije novo tržište za njihove proizvode i kapital. No, EU nije bila spremna na pad kapitalizma te ova vizija nije bila do kraja razrađena. Najveći strah bio je da rat na jugoistoku Europe i slaba tranzicijska ekonomija napravi migraciju radne snage na zapad te bi se time smanjili europski fondovi koje članice koriste za poljoprivrednu i socijalnu pomoć. Glavni odgovor EZ bio je pokretanje PHARE programa gdje su uvjeti za kvalificiranje bili:

1. poštivanje ljudskih i drugih prava
2. uspostava višestranačkog sustava
3. održavanje slobodnih i proširenih izbora
4. ekonomska liberalizacija i uvođenje tržišnog gospodarstva

Taj program bio je usmjeren na razne oblike pomoći državama kandidatkinjama u pripremama za članstvo EU.

Europsko Vijeće je izdalo akcijski program čiji je cilj bio jačanje Unije politički i sam prikaz financijskog okvira. Potpisivanjem Sporazuma od trgovini i suradnji započeo je prvi korak u uspostavi država Srednje i Istočne Europe.

Sporazum o pridruživanju su Mađarska i Poljska potpisale 1991. i 1993.godine, a kasnije slijede Rumunjska, Bugarska, Češka i Slovačka. 1994.godine potpisani su sporazumi o pridruživanju sa Estonijom, Latvijom i Litvom. Malta je potpisala Sporazum 1970.godine, a 1972.godine je bilo potpisivanje Sporazuma s Ciprom. Malta i Cipar su zahtjev za članstvo podnijele 1990.godine, Mađarska i Poljska 1994.godine, a Rumunjska, Slovačka, Latvija, Estonija, Litva i Bugarska 1995.godine.

²⁸ Slika 14. Peto proširenje EU

²⁸ Slika 14: Peto proširenje EU, Izvor:
(https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EU25-2004_European_Union_map_enlargement.svg)

4.6. Šesto proširenje – na istok: Bugarska i Rumunjska (2007.)

Iako su Bugarska i Rumunjska svoj zahtjev podnijele 1995.godine Europsko vijeće je jasno dalo do znanja da nisu uspjele ispuniti sve postavljene kopenhaške kriterije. Vijeće je zaključilo kako pred ovim zemljama još stoji razdoblje u kojem moraju i ulagati napore kako bi podigle razinu spremnosti za članstvo u Uniji. Određeno je da primanje Bugarske i Rumunjske bude odgođeno na tri godine. Komisija je ispunila obećanje te su 2007.godine postale članice Unije, podigavši se tako ukupan broj članica na dvadeset i sedam. Taj sam ulazak tih dviju država pokazao se kao loš izbor jer su se problemi njihovih država odrazili na daljnja proširenja.²⁹

³⁰Slika 15. Šesto proširenje EU

²⁹ Mintas Hodak LJ., Europska unija, Zagreb, 2011., str. 86.

³⁰ Slika 15: Šesto proširenje EU, Izvor:

(https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EU25-2004_European_Union_map_enlargement.svg)

5. ZAKLJUČAK

Nakon ovog kronološkog pregleda vidljiva su proširenja Europske zajednice drugim riječima Unije, te je također viđeno kako su se gospodarske i političke razmirice odražavale na njihovo proširenje. Iako je put svih članica bio trnovit i dugotrajan opet je zamišljena vizija uspjela i ostvarena. Stvaranje europskog zajedništva rezultat je slobodne volje i naroda koji su odlučili ujediniti se u cilju osiguranja mira i pravednosti. Korijeni ujedinjena Europe su duboki – usprkos neslaganjima i ratovima, svijest o zajedničkom interesu postupno se razvijala. Europska zajednica sa šest država članica je u svom početku uspjela danas doći na ljestvicu najjače supranacionalne Zajednice sa dvadeset i sedam članica. Sam proces ostvarenja ovog plana bio je da države imaju ekonomsku, političku, gospodarsku stabilnost. Bez obzira što su neke države išle lakšim a neke težim putem sve su dospjele ostvariti svoje ciljeve. Sam rat im je nametnuo takve mogućnosti no zbog toga je Zajednica i osnovana. U svojoj pedesetogodišnjoj povijesti, europski integracijski proces uspješno je savladao brojne izazove i poteškoće s kojima se susretao. Oni koji su tim procesom upravljali uvijek su imali dovoljno sluha da ga stalno usmjeravaju prema europskom ujedinjenju, ali i da ga istodobno prilagođavaju s obzirom na drugačija strmljenja kad bi se ona javljala. Sam integracijski proces je bez obzira na prekretnice prošao uspješno zbog država članica koje se u njemu i dan danas nalaze. Vođe svih država su na svakojaki način se trudili svoje granice i mogućnosti pomaknuti i proširiti kako bi zadovoljili uvjete. Ako postavimo pitanje: tko dobiva, a tko gubi proširenjem Europske unije, možemo reći da su na dobitku i nove ali i stare članice. Glavnu korist imaju svi jer doprinosi jačanju mira i stabilnosti, a to je želja današnjih i budućih državljana Europske unije. Danas Europska unija ima ciljeve poput: promicanja mira, svoje vrijednosti i dobrobiti svojih građana, zajamčiti slobodu, sigurnost i pravdu bez unutarnjih granica, boriti se protiv socijalne isključenosti i diskriminacije, promicati znanstveni i tehnološki napredak, pojačati ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju te solidarnost među državama članicama, poštovati bogatu kulturnu i jezičnu raznolikost i slično. Sve te vrijednosti koje Europska unija zalaže su zapisane u Lisabonskom ugovoru i Povelji Europske unije o temeljnim pravima.

LITERATURA:

1. Mintas Hodak, Lj., "Povijest europskih integracija", u: Mintas Hodak, Lj.(ur.), *Europska unija*, Zagreb, Mate, 2010
2. Vukadinović R., Vukadinović L., *Politika europskih integracija*, Zagreb, 2011
3. . Jurčić, Lj., "Europska unija- povijest nastanka", u: *Ekonomska politika Hrvatske u 2005.*, Zbornik radova, 12. Tradicionalno savjetovanje Hrvatskog društva ekonomista, 10 –12. studenog 2004., Opatija;

Izvori:

1. Slika 1: Blokovska politika, bipolarna struktura međudržavnih odnosa, Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=8203>
2. Slika 2: Prva stranica Marshallova plana, Izvor: <https://www.jstor.org/stable/40750368>
3. Slika 3: Jean Monnet, Izvor: <https://jean-monnet.ch/en/fondation/jean-monnet/>
4. Slika 4: Robert Schuman, Izvor: <https://epthinktank.eu/2013/05/09/robert-schuman-and-may-9th/>
5. Slika 5: Paul-Henri Spaak, Izvor: https://www.cvce.eu/en/obj/paul_henri_spaak-en-2f4171a4-7faf-4ea4-859b-50488c46f255.html
6. Slika 6: Europski kongres federalista u Haagu 1948., Izvor: https://www.cvce.eu/en/obj/the_opening_of_the_congress_of_europe_in_the_hague_7_may_1948-en-28a24dbf-370f-41dc-98ee-fc36eda97e1e.html
7. Slika 7: Vijeće Europe Whinston Churchill, Izvor: <https://www.flickr.com/photos/councilofeurope/3047610865>
8. Slika 8: Sud za ljudska prava, Izvor: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/non-implementation-of-the-court-s-judgments-our-shared-responsibility>
9. Slika 9: Zastava Europske zajednice za ugljen i čelik, Izvor: <https://www.dreamstime.com/stock-illustration-flag-european-coal-steel-community-d-rendered-image90975385>
10. Slika 10. Prvo proširenje Europske unije; Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije
11. Slika 11: Drugo proširenje- Grčka, Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EC10-1981_European_Community_map_enlargement.svg
12. Slika 12. Treće proširenje EU, Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EC12-1986_European_Community_map_enlargement.svg

13. Slika 13: Četvrto proširenje - estonsko ili proširenje na neutralne: Austrija, Švedska, Finska, Izvor: EU (https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro1995_European_Union_map_enlargement.svg)

14. Slika 14: Peto proširenje EU, Izvor:

(https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EU25-2004_European_Union_map_enlargement.svg)

15. Slika 15: Šesto proširenje EU, Izvor:

(https://hr.wikipedia.org/wiki/Pro%C5%A1irenje_Europske_unije#/media/Datoteka:EU25-2004_European_Union_map_enlargement.svg)